

A-28185

-1/2

**JAHIKOMMETEST,
-TRADITSIOONIDEST
JA -TROFEEDEST**

TALLINN — TARTU
1965

24.—25. juulil 1965

toimub

Viljandis Kösti nõlvakul

VABARIIKLIK JAHITROFEEDE NÄITUS

Hinnatakse paremaid põdra- ja metskitsesarvi ning
metsseakihvu

Erivõistlus ebanormaalselt arenenud sarvedele

Näitusest oodatakse osa võtma kõiki
vabariigi jahindusorganisatsioone ja jahimehi

A-28185

-1/2

EESTI NSV SPORDIÜHINGUTE JA -ORGANISATSIOONIDE LIIDU NOUKOGU

VSÜ «KALEV» JAHINDUSKLUBIDE NOUKOGU

JAHIKOMBEID JA -TRADITSIOONE
NING
JAHITROFEEDEST JA NENDE
HINDAMISEST

(INFORMATSIOONILEHT NR. 1 JA 2)

TALLINN — TARTU

1965

2

Tartu Ülikooli
Raamatukogu

191287

JAHIKOMBEID JA -TRADITSIOONE

Sissejuhatuseks

Viimaste aastate jooksul on meie jahimajanduses mõndagi ära tehtud. Märkimisväärselt on kasvanud kasulike ulukite arvukus, eriti nende liikide osas, kes vajavad hoolitsust (metskits, metssiga, halljänes, põldpüü). Samal ajal on röövulukite arvukus tunduvalt vähenenud, mis on kogu jahimeeste perele suureks tunnustuseks.

See asjaolu, et seni jahinduse alal tehtud tööst on lõviosa kulutatud otseselt jahifauna rikastamisele, on täiesti mõistetav. On ju jahiloomad ja -linnud jahimajanduse aluseks, kelleleta poleks ei jahiretkedel lõkke ääres meeldejäädvalt veedetud öid, jahimehe kõrvale nii magusat hagijate kilkamist külmal detsembrihommikul, vaimustavaid jahimehejutte ega muid jahimõnuseid.

Tähtis on aga ka asja teine külg, nimelt k u i d a s me jahti peame. Kerkivad päevakorrales jahieetika küsimused, jahikombed ja -traditsioonid. Peame järeletegemist (muidugi mitte jäljendamist) väärivaks eeskujuks seadma need kõrgetasemelise jahindusega riigid, kus iga jahiretk, eriti aga ühisjaht on suure pidulikkusega toiming, kauaks meelde jääv sündmus kõigile osavõtjatele.

Meiegi vabariigis on selles suunas esimesed sammud astutud. VSÜ «Kalev» Jahindusklubide Nõukogu juurde moodustati jahieetika komisjon, kohtadel (jahindusklubides ja -osakondades) jahieetika sektsioonid. Nende ülesandeks on uurida meil ja mujal kasutusel olevaid (ja olnud) jahikombeid ning -traditsioone, läbi töötada kõigi jahipidamisviiside jahieetiline külg, et luua igati põhjendatud, süstematiseeritud, meie sotsialistlikule ühiskonnale kohane ja kohalikele oludele tuginev jahieetika ning juurutada selle printsiibid

ja normid jahimeeste massidesse. On arusaadav, et selles töös toetuvad jahieetika komisjon ja seksioonid kogu jahimeeste perele.

Jahieetika küsimustele oli pühendatud 6. ja 7. märtsil 1965 toimunud VSÜ «Kalev» jahindusorganisatsioonide III nõupidamine. Nõupidamise töö kokkuvõtteks ongi allpool toodavad jahikombed ja -traditsioonid, mida soovitame juurutada kõigis jahindusseksioonides. Ühtlasi ootame kogu jahimeeste perelt alltoodud kommetele ja traditsioonidele täiendusi ning ettepanekuid siin kirjapanemata, kuid juba ellu juurdunud kommete kohta.

*VSÜ «Kalev» Jahindusklubide Nõukogu
jahieetika komisjon*

JAHIKOMBEID

A. Suuruluki jahil

- korraldame jahid ajujahtidena, kuhu kutsume jahikülalisi teistest jahindusklubidest, -osakondadest ja -seksioonidest;
- nõuame kõigilt kütina tegutsevatest jahimeestest suuruluki laskmise katse sooritamist ja jahil küti eraldusmärgi kandmist;
- jahtidele läheme korralikult riietatult, täiesti korras jahirelvaga, padrunitaskusse (võosse) paigutame põdrajahi puhul ainult kuuliga laetud padrunid ja üks-kaks haavlitega laetud padrunit saluudil laskmiseks;
- kütina tegutseme jahil ainult siis, kui tunneme end võimelisena ulukit kindlalt tabama. Laseme ainult hästinähtavat, rahulikult jooksvat, käies liikuvat või paigalseisvat suurulukit ja mitte üle 40 sammu kauguselt;
- ei tulista vasikaga või mullikaga koos liikuvat emapõtra, pojaga karu ja karja ees liikuvat põrsastega metssiga (emist);
- ulukit tabanud kütt ja tema jahikaaslased peatuvad kümme-kond meetrit enne ulukit ja võimaldavad sellele esimesena läheneda jahivanemal, kes jahilooma austamiseks paneb tema küljele paari-kolme vaksa pikkuse kuuse- (kadaka-, männi-) oksa. Peale uluki üldist vaatlust rivistab jahivanem jahtkonna, murrab austamisoksa küljest 7—8 cm pikkuse haru ja kinnitab selle ulukit tabanud kütile rinda;
- uluki siseelundid eraldatakse laskekohal, sisepinnad pühitakse verest kuiva puhta riidelapiga ning uluki lihakeha viiakse

võimaluse korral metsast välja tükeldamatult. Saagi jaotamisel metsas asetatakse igale osale alla kuuseoksad; jahivanem võimaldab jahist osavõtjatel kontrollida, kas osad on võrdsed, seejärel jaotatakse nad loosi teel. Saagi metsas jaotamisel peab igal jahimehel olema kaasas kas plastikaatkott või puhast paberit, kuhu pakitakse saak nii, et sealt ei nõrguks verd seljakotti ega seljakotist läbi.

VSU «Kalev» Jahindusklubide Nõukogu jahieetika komisjoni esimees Hugo Alamae jahikommetest ja -traditsioonidest kõnelemas.

Saak jaotatakse enne jahti teatavaks tehtud tingimustel. Sektsioonile preemiaks eraldatud suuruluki liha jaotuse otsustab sektsiooni üldkoosolek enne eriloa realiseerimist (otsus protokollitakse);

— jahipasuna olemasolul alustatakse jahti signaaliga «Jahi algus» ja lõpetatakse signaaliga «Jahi lõpp», uluki tabamisel puhutakse vastava uluki surma signaali. Mitme suuruluki tabamisel lõpetatakse jahipäev saluudiga (soovitav ka ühe suuruluki laskmisel). Selleks rivistatakse üles kütid ja ajajad, kes laevad püssid ühe padruniga (haavliilaenguga) ja tühjendavad need rivijärjekorras paarisekundiliste vaheaegadega või kogupauguna;

— uluki maksa praeme ja sööme ühiselt; teeme seda võimalikult jahiretke lõpul metsas;

— jahitrofeeks on põdral sarved, metsseal kihvad. Jahitrofee kuulub ulukit esimesena surmavalt tabanud kütile. Kui ulukit aga tabasid üheaegselt mitu kütiti ja esimest surmavalt tabajat pole võimalik selgitada, määrab trofee kuuluvuse jahijuhataja või jäetakse trofee jahti korraldavale organisatsioonile;

— jahitrofeesid ei tükeldata ega kasutada tarbeesemete valmistamiseks, iga jahimees hoiab neid kui väärtuslikke jahimälestusi. Sarvede kasutamine mitmesuguste jahinduslike esemete valmistamiseks on lubatav juhul, kui sarvedel pole trofeena mingit väärtust (lühikesed pulksarved, tugevasti vigased jne.).

B. Sokujahil

— viime jahid läbi põhiliselt varitsemis- või peibutusjahtidena koos jahikülalistega;

- pärast tabamist anname sokule 3—4 minutit «suremise aega» ja siis läheneb esimesena ulukile teda tabanud kütt, kes asetab looma küljele austusoksa ja suhu «viimse suutäie»;
- soku siseelundid eraldab teda tabanud kütt, ilma jahikuube seljast võtmata ja **käiseid üles käärimata**. Sisepinnad pühitakse verest puhta kuiva lapiga ja tühjendatud rindkeresse ning kõhtu asetatakse kuuse- või kadakaoksi.
- metsas riputatakse lastud, kuid nülgrimata sokk liha jahutamiseks ja sisekere väljanõrgumiseks sarvipidi kuuse okste külge, seljaga vastu puutüve;
- sokul on jahitrofeeks sarved, mis kuuluvad laskjale. Jahitrofee tükeldamine ja töötlemine (noapeadeks, nagideks jne.) on lubamatu (välja arvatud juhud, kui sarved on viletsad ja neil ei ole trofeena väärtust).

C. Jänesejahil

- surmata vigastatud jänes võimalikult ülelaskmisega; kui see mingil põhjusel (koerad ligidal jms.) ei ole võimalik, siis surmata ta kuklalöögiga;
- enne jahikotti paigutamist tühjendada looma põis, (kui kohapeal ei tehta jänese vääristamist). Selleks hoitakse jänest vasaku käega kõrvadest ja, toetades ta seljaga vastu põlvi, surutakse parema käega põiele (kõhule, käsi viia aeglaselt alla);
- samal jahipäeval teise jänese tabamisel ulatada see kohe oma lähemale jahikaaslasele. Häbiväärt on teisena lastud jänes vahetada seljakotis oleva väiksema vastu;
- otstarbekas on vääristada jänes laskekohal; selleks tehakse talle 10—15 cm pikkune kubemelõige, eraldatakse siseelundid ja kõrvupidi ülesriputatult lastakse veri välja nõrguda. Musta maa puhul pannakse jänes puhtale samblale või puuokstele, lume korral lumele kükkasendisse (eesjalad sirgu, tagajalad laiali) istuma, et veri lõplikult välja nõrguks. Soovitav on jänese kõhuõõnde panna kadakaoksi;
- jänes paigutatakse seljakotti nii, et ta kandmisel jääks rippu. Selleks võetakse neli jalga kokku ja seotakse need kokkutõmmatud seljakoti suudmesse suudmepaelaga kinni.

D. Linnujahil

- surmatakse lind lõplikult ülelaskmisega; kui seda pole võimalik teha, siis surmatakse ta kas kuklalõike või -torke abil.

Lõike (torke) tegemiseks võetakse lind vasakusse kaenlasse, nokk vasakusse pihku ja lõige (torge) tehakse parema käega; — varitsemisjahil kannab kütt linde kaelarihmadega, liikuvad jahil (tedre- ja tikutajajahil linnukoeraga) jahivõrgus; — kevadisel tedremängu ajal võtab kütt kuke kandmiseks kumastki tiivast eesmise hoosule, seob need otsapidi kokku ja pistab suletüükad vastamisi läbi kuke ninasõõrmete, moodustades nii jahisaagi kandmiseks kandaasa; — nepijahil on jahitrofeeks nn. maalrisuled (tiiva eesmise hoosule-eelne pikem sulg).

E. Jahipidamisel hagijatega

— jahimees ei lase ulukit võõra koera eest. Võõrasteks ei loeta oma jahigrupi koeri vaatamata sellele, kes on antud grupis koera peremees. Rebase laskmine võõra koera eest tuleb lugeda vajalikuks, kusjuures rebane kuulub koera omanikule; — lastud ulukit ei võta kütt enne üles, kui jälitav hagijas on jõudnud ulukini ja teda nuusutanud; — jahti alustatakse jahipasuna signaaliga «Jahi algus» ja lõpetatakse signaaliga «Jahi lõpp»; — koera peremees kannab jahil jahipasunat, mille abil kutsub koera ja peab jahikaaslastega sidet.

JAHITRADITSIOONE

A. Osakonna põdrajaht

Organiseeritakse ava- ja õppejahina põdrajahi esimesel päeval. Jahist võtavad osa kõik osakonnas sellel hooajal korraldatavate suuruluki jahtide jahivanemad (erilubade omanikud). Enne jahti korraldatakse jahist osavõtjatele 2—3-tunniline seminar, kus käsitletakse suuruluki jahtide üldist korraldust, erilubadega kaasnevaid laskmistingimusi, ajujahi juhendit ja ühisjahtide ohutustehnikat.

Selle jahi ülesandeks on anda kõigile jahivanematele eeskujuga oma jahtide organiseerimiseks ja soovitatavate jahikommitee juurutamiseks.

Jaht lõpetatakse pidulikult ja jahivanematele antakse kätte hooajal küttimisele tulevate suurulukite eriload.

Lastud uluk kuulub osakonnale ja kõiki jahist osavõtjaid varustatakse jahisaagiga nagu jahikülalisi. Jaotamisele kuulub umbes pool jahisaagist, ülejäänud jääb osakonnale mõneks pidulikuks ürituseks (näiteks osakonna õhtu tarvis).

Jahi organiseerivad osakonna juhatus ja osakonna jahieetika sektsioon ning valmistavad selle hästi ette, et see toimuks kõrgele jahikultuurilisel tasemel.

B. Kollektiivne pardijaht

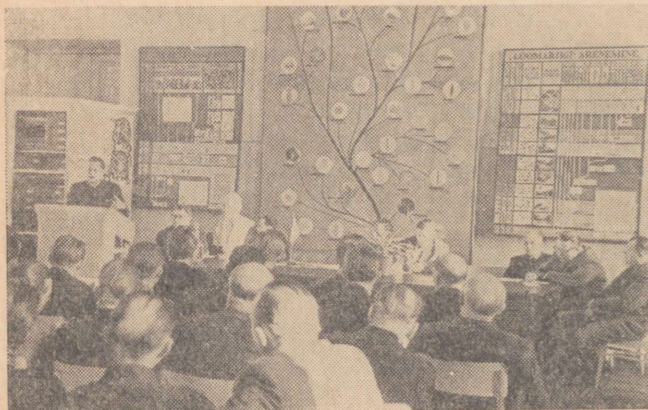
Jaht organiseeritakse aktiivsetele ja eesrindlikumatele jahimeestele pardijahi avapäeval eesmärgiga tõsta pardijahtidel üldist jahikultuuri, ohjeldada maad võtnud massilist paugutamist ja juurutada pardijahtideks soovitatud jahikombeid.

Edaspidi korraldavad samasuguseid jahte ka jahindussektioonid osakonna jahieetika sektsiooni kaasabil. Selleks jahiks eraldatakse kindel maa-ala, kuhu teisi jahimehi sel ajal ei suunata. Kogu jahiseltskond allub ühele jahivanemale ja tegutseb kindla jahiplaani järgi.

Jahtideks on soovitatav valida mere või sisevete roostiku-ala ja organiseerida varitsusjaht peibutamise, kus igale jahist osavõtjale on määratud kindel asukoht vajaliku liikumisvõimalusega.

Jahist osavõtjale määratakse jahil lubatud laskude ja kütitavate lindude arv. Täistabamuste kohta peetakse arvestust.

Jahi lõpetamiseks rivistatakse jahimehed üles laskeosavuse järgi ja jahivanem teeb tulemustest kokkuvõtte (näitab ära laskude üldarvu, tabatud lindude, haavatute ja leidmata jäänud lindude arvu jne.).

Ka VSU «Kalev» Kesknõukogu esimehel J. Nittimil on mõni sõna lisada kaasaja jahikommete ja -traditsioonide väljakujundamisel.

Jahisaak kuulub kollektiivile. Enne jahi lõpetamist panakse linnud liigi ja suuruse järgi ridamisi maha, seejärel austatakse neid. Jahi lõpul jaotab jahivanem saagi jahist osavõtjate vahel loosi teel.

Antud jahti organiseerivad kas suuremad seksioonid või osakonnad. Jahile sõidetakse võimalikult õhtul ja öö veedetakse jahialal lõkke ääres või telkides.

C. Esimene jänesejaht

Jahi organiseerivad seksioonid oma hooldusaladel jänesejahi esimesel päeval avajahina. Jahist võtavad osa kõik seksiooni liikmed ja ka jahikülalised. Jahil lastud saak kuulub seksioonile ja seda on soovitatav kasutada koos oma asutuse või ettevõtte teiste spordialade sportlastega ühise õhtusöögi korraldamiseks. Jahipidamise viis valitakse vastavalt kohapealsele võimalustele. Kui seksioonil on oma noorliikmete grupp, on otstarbekas organiseerida ajujaht riigimetsas, et noorliikmed saaksid sellest osa võtta. Olenemata jahipidamise viisist alustavad ja lõpetavad kõik jahist osavõtjad selle koos, kuigi näiteks hagijajahtide puhul grupid tegutsevad lahus (klubi kodukorras nõutud vahemaadega).

Samasugune jaht on soovitatav korraldada ka jänesejahi viimasel päeval valgejänese ajujahina riigimetsas.

D. Ühine nepijah

Organiseeritakse seksiooni poolt võimalikult nepijahi esimesel õhtul. Tähtis on ka, et ilm oleks ilus (selge, soe). Laskkohad loositakse. Enne kohtade sissevõtmist selgitab valitud jahivanem metskurvitsa lennuteid ja teeb teatavaks, et saak jaotatakse loosimise teel.

Jahi lõpetamine toimub lõkke ääres (kui selle ärajätmist ei nõua tungivad põhjused). Mehed rivistatakse üles, nepid asetatakse lõkktulepaistele ritta. Jahivanem teeb jahist kokkuvõtte, tuues ära ülelendude üldarvu, laskude üldarvu, tabatud lindude ja leidmata jäänud haavatute või lastud lindude arvu, täpsemad jahimehed. Seejärel jaotatakse saak loosi teel. Kui vähegi võimalik, võetakse kaasa linnukoer. Kui jaht toimub üldiselt tuntud nepijahi kohas, kooskõlastatakse ühisjaht enne osakonnaga.

JAHITROFEEDEST JA NENDE HINDAMISEST

Sissejuhatus

Jahitrofeede kultus on väga vana. Esialgu kasutati neid tarbesemetena ja -materjalina, hiljem hakati hoidma mälestuseks õnnelikust jahiretkest. Nii kujuneski komme hakata korraldama näitusi ja hindama jahitrofeesid nende suuruse ja ilu seisukohalt. Aegade jooksul kujunesid välja hindamisreeglid, mida ülemaailmsel ja üleeuroopalistel näitustel parandati ja täiustati ning mis on kaasajaks kujunenud rahvusvaheliseks hindamissüsteemiks.

Eestis on seni korraldatud kaks jahitrofeede näitust, mis kahjuks on olnud vaid VSÜ «Kalev» jahindusklubide vahelised. Esimene näitus toimus Pirital 1963. aastal, VSÜ «Kalev» jahi-

meeste II vabariikliku kokkutuleku ajal. Põdrasarvede eest said esikoha 1961. aastal Tartu Jahindusklubi liikmete poolt Laeva metskonnas lastud põdra sarved (hinne 268 palli). Seega rahvusvahelise hindamissüsteemi järgi pronksmedal. Pärnu Jahindusklubi jäi 257,5 palliga teiseks (samuti pronksmedal).

Metskitse sarvedest olid näitusel toredamad Tartu Jahindusklubi jahindusarendaja Aleksander Oldi poolt 1926. aastal Vara metskonnas lastud soku sarved (133,6 palli), mis annab õiguse kuldmedalile. Ka teise koha (113,13 palli, seega pronksmedal) sai Aleksander Olt.

Teine VSÜ «Kalev» jahindusklubide vaheline jahitrofeede näitus toimus 1964. aastal Toila-Orul. Parimad põdrasarvede omanikud olid E. Pent (Tallinna Jahindusklubi) 293 palli (hõbemedal), R. Kuusik (Tartu Jahindusklubi) 257 palli (pronksmedal), Iisaku seksioon (Põlevkivibasseini Jahindusklubi) 256 palli (pronksmedal).

Parimaks sokusarvede omanikuks oli J. Tober (Tartu Jahindusklubi) 124 palliga (hõbemedal).

Järgnevalt mõned näited maailma parimatest jahitrofeedest kirjanduse andmeil.

Seni kõige suuremad sarved olid Kanadas lastud põtradel. Need on hinnatud 375—421 palliga.

Saksa Demokraatliku Vabariigi esimesel jahitrofeede näitusel Markkleebergis tuli tšempioniks 1958. aastal Halle ümbrusest lastud soku sarved (hinne 139,9 palli). Poola Rahvavabariigi näitusel Poznanis 1959. aastal anti soku sarvepaarile hindeks 159,97 palli. Seni teadaolevail andmeil on rekordi omanikuks 1928. aastal Šveitsis lastud soku sarved, millede hindeks on pandud 176,4 palli.

Põdrasarvede hindamine

Järgnevad hindamisnormid on välja töötatud 1937. aastal ja need on olnud hindamisaluseks kõigil hilisematel rahvusvahelistel näitustel.

1) Mõlema sarvetüviku ümbermõõt võetakse 4 cm kauguselt kibunapärjast (cm-tes) ja liidetakse (joonisel 1, A).

2) Sarvede suurim laius. Mõõdetakse sentimeetrites sarvede teineteisest kõige kaugemal asetsevate sarveharude vahe ja korrutatakse koefitsiendiga 0,5 (joonisel 1, B).

3) Sarvede keskmine pikkus. Mõõdetakse sarvetagaküljelt (sentimeetrites), kõige kaugemate sarveharude vahe mõlemal sarvel (kaasa arvatud sarve kõverus) (joonisel 1, C). Tulemus summeeritakse ja jagatakse kahega.

4) Kühvlite laius mõõdetakse kühvli kõige laiemast kohast, tulemused summeeritakse ja korrutatakse koefitsient kahega (joonisel 1, D).

5) Sarveharude keskmine pikkus. Mõõdetakse sarvede harud (joonisel 1, E) ja summa jagatakse harude arvuga. Kui tulemus, see tähendab keskmine harude pikkus on alla

5 cm, arvestatakse 0 palli. Iga sentimeeter, mis on üle viie annab kuni 15 cm-ni ühe palli. 15 cm ja üle selle annab arvestusse 15 palli.

6) Sarveharude arv arvestatakse mõlema sarve harude summana. Iga haru, mis on üle kümne, annab ühe palli (näiteks 11 haru annab 1 palli, 16 haru aga 6 palli jne.).

7) Sarvede kaalu, nende üldkuju, värvuse, sümmeetrilisuse jne. põhjal võib kohtunike kogu anda kuni 15 palli.

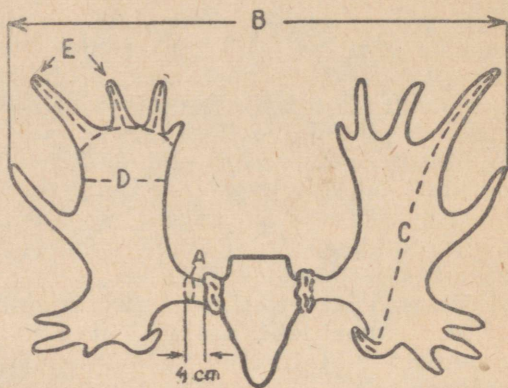
8) Kohtunike kogul on õigus seitsme eeltoodud punkti pallide summat suurendada või vähendada ± 3 palli, kui näiteks sarved on defektidega (murdunud otsaga sarveharu) või on sarved väga terviklikud (ilusad ja korrapärased).

Hindamisandmed kantakse vastavasse tabelisse, kuhu märgitakse laskja nimi, laskmise aeg ja koht ning trofee säilitamise paik, samuti hindamise aeg ja koht (näituse aasta) ja kohtunike kollegium (tabel 1).

Praegu on medalite saamiseks maksivad järgmised rahvusvahelised normid: 300 ja rohkem palli — kuldmedal, 275—299 palli — hõbemedal, 250—274 palli — pronksmedal.

Metskitsesarvede hindamine

Alljärgneva hindamissüsteemi alusel hinnatakse järgmiste metskitse alamliikide sarvi: euroopa metskits (*Capreolus capreolus* L), siberi metskits (*C. capreolus pygargus* Pall.), Loode-Hiinas esinev metskits (*C. capreolus melanotis* Miller) ja ida-aasia metskits (*C. capreolus bedfordi* Th.).

Joonis 1.

Põdrasarvede hindamistabel

Erik Pent

(Laskja nimi)

1962. a.

(Laskmise aeg)

Rooküla metskond

(Laskmise koht)

Erik Pendi erakogus Tallinnas

(Trofee säilitamise koht)

VSU «Kalev» jahimeeste III vabariiklikul kokkutulekul Toila-Orul
2. augustil 1964

(Hindamise aeg ja koht)

Peakohtunik Ü. Tuul; kohtunikud: T. Tuul ja L. Suuresaar

(Hindamiskomisjoni koosseis)

Punkti nr.	Hinde nimetus	Mõõt-ühik	Mõõt-med	Summa	Keskmine	Koefit-sient	Pallide arv
1	Sarvetüvede ümbermõõt parem vasem	cm	$\frac{20}{20}$	40	—	1	40
2	Sarvede suurim laius	cm	102	—	—	0,5	51
3	Sarvede keskmine pikkus parem vasem	cm	$\frac{95}{95}$	190	95	1	95
4	Kühvlite laius parem vasem	cm	$\frac{20}{17}$	37	—	2	74
5	Sarveharude keskmine pikkus	cm	17	—	—	—	15
6	Sarveharude arv (üle kümne)	tk	7	—	—	—	7
7	Raskus ja üldkuju						8
						Pallide summa	290
8	Juurde- või mahaarvestus						+3
						Lõplik hinne	293

Mõõdetakse sentimeetrites millimeetrise täpsusega, kaal grammides ja maht kuupsentimeetrites.

1) Sarvede pikkus. Mõõdetakse sarvetüvede pikkused kibunapärja keskkohalt kuni sarvetipuni. Mõõtmine toimub sarve välisküljelt (joonis 2). Tulemused kantakse tabelisse cm-tes, liidetakse ja jagatakse kahega. Korrutatakse koefitsiendiga 0,5.

2) Sarvede kaal. Kaalutakse koos sarvedealuse pealuuosaga.

a) Kui sarvedealune pealuosa on lõigatud koos ninaluuga (joonisel 3, A), arvestatakse iga 10 g kaalu eest 1 pall (näit. kaal 250 g annab 25 palli).

b) Kui sarvede all on ainult pealu kaaneosa (joonisel 3, B) lisatakse kaalule 10 g ja arvestatakse pallid nagu eelmisel.

c) Kui sarvede all on vaid väike osa pealuust (joonisel 3, C) võib kaalule lisada 20 g.

d) Kui sarved on koos pealuuga (joonisel 3, D), lahutatakse kaalust 90 g.

Kaaluarvestuse koefitsient on 0,1 (nagu eespool märgitud, saab iga 10 g eest 1 palli).

3) Sarvede maht. Mõõdetakse sarvedevette asetamisel cm^3 -tes kas mensuuriga või kaaluga (1 cm^3 vett kaalub 1 g). Vette asetatakse ainult sarved, pealu ei tohi vette ulatuda. Koefitsient on 0,3.

4) Sarvede vahekaugus. Mõõdetakse sarvetüvede kõige suurem kaugus teineteisest, sarvede siseküljelt (joonis 4). Pallid arvestatakse valemi järgi

$$\frac{\text{sarvede vahekaugus}}{\text{sarvede keskmine pikkus}} \times 100 = \text{protsenti}$$

kuni 30% = 0 palli

30,1—35% = 1 pall

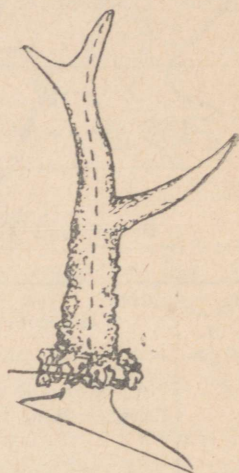
35,1—40% = 2 palli

40,1—45% = 3 palli

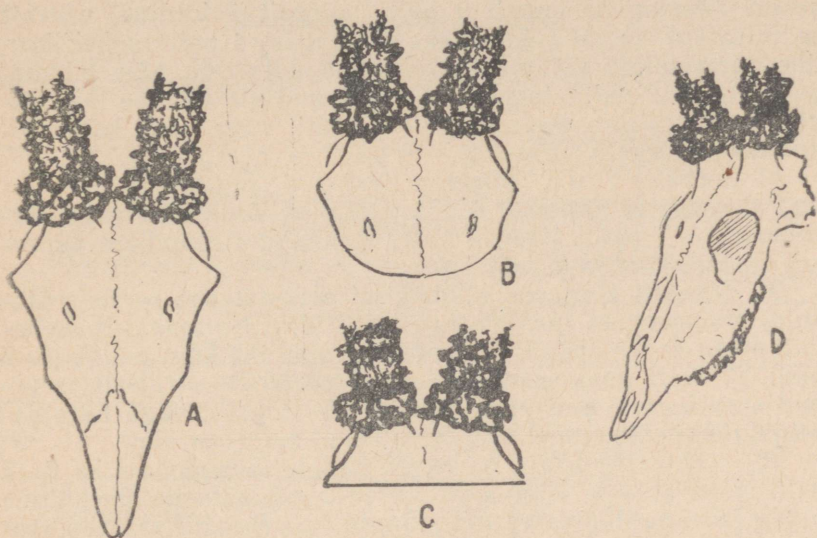
45,1—75% = 4 palli

75,1 ja enam = 0 palli

Edaspidised näitajad arvestatakse 0,5 palli täpsusega. Eriljuhtudel on väga suuritel näitustel arvestatud ka täpsusega 0,1 palli (näit. Poznanis 1959. a., Makklebergis 1959. a.)

Joonis 2.

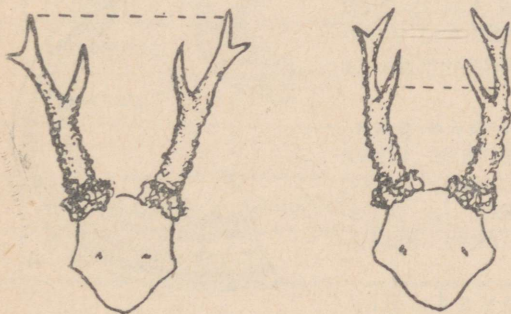
Joonis 3.

5) Sarvede värvus. Heledad, pleekunud või kunstlikult värvitud sarved annavad 0 palli. Kollased, helehallid või helepruunid 1 palli. Pruunid või hallid 2 palli, tumepruunid 3 palli ja mustjad 4 palli.

6) Kibunad (sarvede kõbrulisus) tulevad samuti arvestusse. Sarved ilma kibunateta annavad 0 palli; kibunatega nõrgalt kaetud 1 palli, vähearvulised, kuid hästi arenenud kibunad 2 palli; arvukamalt, kuid vähemarenenud kibunatega sarved annavad samuti 2 palli; rohkearvuliste ja hästi arenenud kibunatega sarvede eest

antakse 3 palli. Kui kibunad on vähem arenenud, kuid katavad sarvi igast küljest, antakse 3 palli. Kui sarved on igast küljest kaetud tugevate hästi arenenud kibunatega, võib anda hindeks 4 palli.

7) Kibunapärg. Vaevaltare-

Joonis 4.

nenud kibunapärg annab 0 palli; nõrgalt kõbruline, vaevalt sarvetüvikut rõngana ümbritsev kibunapärg 1 palli; vähekõbruline pärjataoline või madalakõbruline kulununa näiv kibunapärg annab 2 palli; tugevalt kõbrustunud või ühtlase laia ringina sarve piirav kibunapärg — 3 palli; väga hästi kõbrustunud lai ja kõrge kibunapärg — 4 palli.

8) Sarveharud. Nürid, pehastunud, murtud või pleekunud sarveharud annavad 0 palli; teravad, õrnalt kollakad sarveharud — 1 palli; teravad hästi arenenud elevandiluu värvusega sarveharud — 2 palli.

9) Edasisel kõrgemal hindamisel arvestatakse sarvede üldkuju, sümmeetriat jne. 0—5 palli piirides. Normaalselt arenenud pikad sarved ja sarveharude korrapärane kuju annab 0—2 palli. Eriliselt ilusa sarvekuju ja täpselt sümmeetriliselt arenenud sarveharude eest arvestatakse 0,5—3 palli, väga haruldasel juhtumil võib hinnet tõsta kuni 5 pallini.

10) Kohtunike kogul on õigus pallide üldsummast ka 0—5 palli maha arvata. Üldhinnet vähendavad: sarvede ühekülgne areng ja väga lühikesed sarveharud 0,5—2 palli; sarvede ebaõige vorm ja ebasümmeetrilisus 0—3 palli jne.

Samuti nagu põdrasarvede hindamisel, nii kantakse ka metskitse sarvede hinne vastavasse tabelisse (tabel 2). SDV esimesel trofeede näitusel Makkleebergis 1959. aastal anti kuldmedalid sarvedele, millede üldhinne ületas 130 palli, hõbe-medal anti 120—129 palli ja pronksmedal 110—119 palli eest.

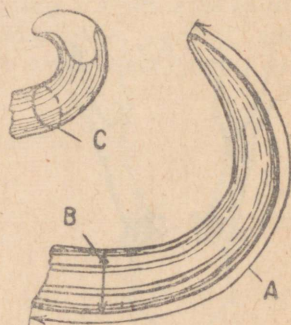
Metsseakihvade hindamine

Mõõtmine toimub millimeetrise täpsusega (alumiste kihvade läbimõõt 0,1 mm täpsusega).

1) Alumiste kihvade pikkus. Mõõdetakse kihva välisküljelt (joonisel 5, A) nii paremal kui vasakul kihval; tulemused summeeritakse ja jagatakse kahega.

2) Alumiste kihvade paksus (läbimõõt) mõõdetakse kihva kõige laiemast kohast (joonisel 5, B); tulemused summeeritakse ja jagatakse kahega. Korrutatakse koefitsient 3-ga.

3) Ülemiste kihvade ümbermõõt mõõdetakse kihvadel

Joonis 5.

Metskitsesarvede hindamistabel

Aleksander Olt

(Laskja nimi)

1926. a.

Vara metskonnas

(Laskmise aeg)

(Laskmise koht)

Aleksander Oldi erakogus Tartus, Väike-Kaar 24-4

(Trofee säilitamise koht)

VSO «Kalev» jahimeeste II vabariiklikul kokkutulekul Tallinnas
3. augustil 1963

(Hindamise aeg ja koht)

Peakohtunik Ü. Tuul; sekretär T. Tuul

(Hindamiskomisjoni koosseis)

Punkti nr.	Hinde nimetus	Mõõtühik	Mõõtmad	Summa	Keskmine	Koefitsient	Pallide arv
1	Sarvede pikkus parem vasem	cm	$\frac{32,5}{30,7}$	63,2	31,6	0,5	15,8
2	Sarvede kaal pealuu osaga juurde- või mahaarvestus	g	$\frac{339}{+17}$	356	—	0,1	35,6
3	Sarvede maht	cm ³	234	—	—	0,3	70,2
Pallide summa							121,6
4	Sarvede vahekaugus			$216 : 316 = 0,68 = 68\%$			4,0
5	Sarvede värvus						1,0
6	Kibunad						2,0
7	Kibunapärg						1,0
8	Sarveharud						2,0
Pallide summa nüüd							131,6
9	Sarvede üldine väljanägemine						2,0
10	Mahaarvamised						—
Lõplik hinne							133,6

kõige jämedamast kohast (joonisel 5, C); tulemused summeeritakse.

4) Kihvade sümmeetrilisuse, korrapärase ehituse ja defektide puudumise korral on kohtunike kogul õigus üldhinnet tõsta 1—5 palli.

5) Kohtunike kogul on ka õigus alandada üldhinnet 1—10 palli võrra defektide või ebakorrapärase arengu tõttu.

Medalite rahvusvahelisteks normideks on: 120 palli ja üle selle — kuldmedal; 115—119 palli — hõbemedal; 110—114 palli — pronksmedal.

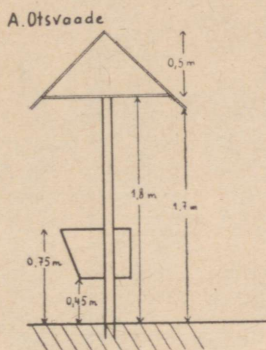
Metsseakihvade hindamise andmed kantakse tabelisse nr. 3.

Tabel 3

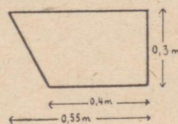
Metsseakihvade hindamistabel

(Laskja nimi)							
(Laskmise aeg)				(Laskmise koht)			
(Trofee säilitamise koht)							
(Hindamise aeg ja koht)							
(Hindamiskomisjoni koosseis)							
Punkti nr.	Hinde nimetus	Mõõtühik	Mõõtmed	Summa	Keskmine	Koefitsient	Pallid arv
1	Alumiste kihvade pikkus parem vasem	cm	$\frac{25,2}{25,1}$	50,3	25,15	1	25,15
2	Alumiste kihvade paksus parem vasem	mm	$\frac{27,8}{28,0}$	55,8	27,9	3	83,7
3	Ülemiste kihvade ümbermõõt parem vasem	cm	$\frac{7,6}{7,5}$	15,1		1	15,1
4	Juurdearvamine						3,0
5	Mahaarvamine						—
Lõplik hinne							126,95

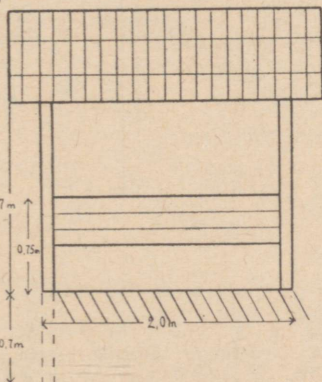
SOOLAK-SÖÖDASÕIM

DETAIL 2. Söödaküna ristlõik

B. Küljvaade

DETAIL 1.

Söödaküna pealtvaade

Soolak-söödasõim on määratud metskitsedele talvise lisa sööda nagu pekstud kaera, silo, juurvilja ja soolasegu andmiseks.

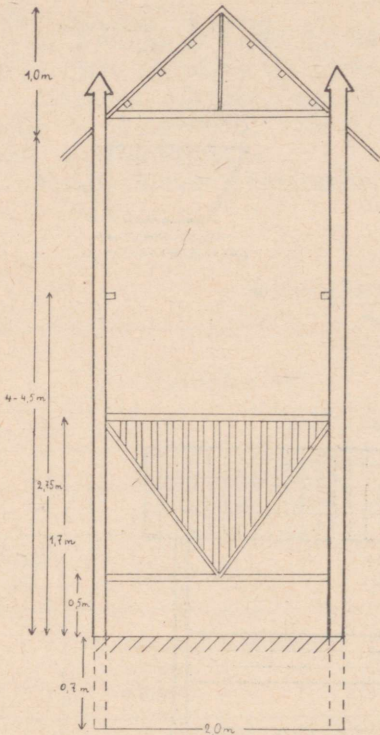
Ehituse kandekonstruksiooni moodustavad kaks 2,5 m pikkust kooritud ümarmaterjalist posti läbimõõduga 10—12 cm. Postide ülemistele otstele (maapinnast 1,8 m kõrgusele) lüüakse 1,2 m pikkune ristpuu, mille otstele naelutatakse katuse sarikapuud. Sarikate pikkus on 0,75—0,8 m ja nad ulatuvad üle ristpuu otste 10 cm. Sarikatele kinnitatakse naeltega kummalegi poole kolm roovlatti, milledele naelutatakse kahekihiline laastukatuse.

Söödaküna valmistatakse 25 mm servatud hõõveldamata laudadest. Puhastamise hõlbustamiseks on küna ristlõik trapetsikujuline. Söödaküna naelutatakse tugipostide vahele 0,75 m kõrgusele maapinnast.

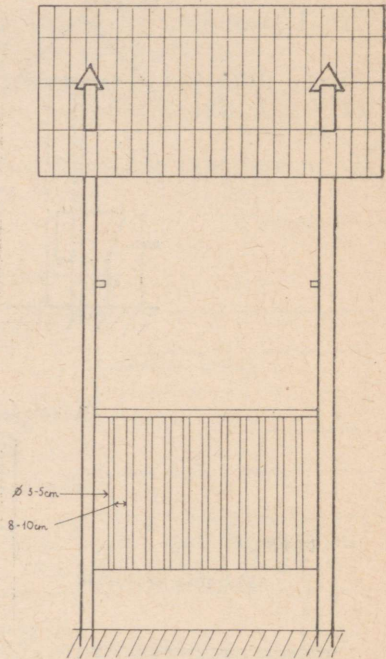
Soolak-söödaküna läheb maksma umbes 13 rubla, millest töötasu moodustab 4 rbl. 50 kop.

SÖÖDAKUHI

A. Otsvaade

B. Külgvaade

Söödakuhi on määratud metskitsede talviseks lisaõõtmiseks heinte ja rehisihtadega. Heintekao vähendamiseks ja sööda kaitseks ilmastikutingimuste vastu on söödakuhi varustatud kahepoolse viilkatusega ja külgvõredega.

Söödakuhja kandekonstruktsiooni moodustavad neli 4,7 m pikkust ja 10 cm läbimõõduga ruudukujuliselt paigutatud posti. Postidele toetuv kahekihiline katus kinnitatakse kas jäigalt postide otstele või on allalastav vastavalt heinte hulgale. Postide otste jaoks tehakse viimasel juhul katusesse vastavad augud ja postiotsad varustatakse kaitsekoonustega.

Maapinnast 0,5 m kõrgusele on postide vahele (vt. otsvaade) löödud ristlatid, mille keskkohale on kinnitatud sõimeredelite alaserv. Ülaserva kinnituseks on löödud vastavad ristlatid 1,7 m kõrgusele. Sõimeredeli pulkade läbimõõt on 3—5 cm, pulkade vahe 8—10 (maksimaalselt 12) cm. Ka sõime ots on suletud vertikaalse, varbadest sõrestikuga.

Söödakuhja puitkonstruktsioon maksab umbes 23 rubla, millest töötauks kulub umbes 5 rubla.

SISUKORD:

Jahikombeid ja -traditsioone	3
Jahikombeid	
Suuruluki jahil	4
Sokujahil	5
Jänesejahil	6
Linnujahil	6
Jahipidamisel hagijatega	7
Jahitraditsioone	
Osakonna põdrajaht	7
Kollektiivne pardijahht	8
Esimene jänesejaht	9
Ühine nepijahht	9
Jahitrofeedest ja nende hindamisest	10
Põdrasarvede hindamine	11
Metskitsesarvede hindamine	12
Metsseakihvade hindamine	16
Mõningaid jahimajanduslikke ehitisi	19

Информационный лист нр 1 и 2
 Издание Совета Охотклубов ДСО «Калев»
 На эстонском языке.

Väljaandja: VSÜ «Kalev» Jahindusklubide Nõukogu
 Koostanud: H. Alamäe, Ü. Tuul ja J. Naaber

Toimetaja: Ü. Parik

Keeleline korrektor: L. Uuspõld

Fotod: K. Põldvere, K. Raud ja I. Kask

Ladumisele antud 24. V 1965. a. Trükkimisele antud 24. V 1965. a. Trükiarv 7000.
 Paber 60×84. 1/16. Trükipoognaid 1,25. Tingtrükipoognaid 1,16. MB-04715. Tellimise nr. 4578.
 H. Heidemanni nim. trükikoda, Tartu, Ülikooli 17/19. III

Hind 10 kop.

Hind 10 kop.

A

28185

1965, 1/2

191287

TÜ RAAMATUKOGU

1 0300 00344506 3